

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ ЗАСТОСУВАННЯ НОРМ ЦИВІЛЬНОГО, ТРУДОВОГО ТА ГОСПОДАРСЬКОГО ПРАВА В СУЧАСНИХ УМОВАХ

відповідальність юридичної особи за своїми зобов'язаннями, насправді вона може бути застосована виключно в рамках судових процедур як екстраординарний захід за наявності не лише відносин контролю, а й зловживань з боку осіб, що здійснюють такий контроль. Результатом застосування даної доктрини у судовій практиці України може стати ефективна протидія зловживанням статусом юридичної особи (корпоративною формою) і недобросовісним діловим практикам, забезпечення розвитку інституту соціальної відповідальності бізнесу.

Бібліографічні посилання:

1. Цивільний кодекс України. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2003, №№ 40-44, ст.356). URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15/ed20130118>
2. Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом». *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 1992, № 31, ст.440) ч. 2 ст. 82 Закону України «Про акціонерні товариства»); URL: 2343-12.
3. Закон України «Про теплопостачання». *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2005, № 28, ст.373. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2633-15>.
4. Карнаух Т. Доктрина «Підняття корпоративної вуалі»: сутність та перспективи застосування в Україні. *Юридична Україна*. 2013. № 3. С.53

Калініченко Зоя Дмитрівна,

кандидат економічних наук,
доцент кафедри цивільно-правових дисциплін
юридичного факультету
Дніпропетровського державного університету
внутрішніх справ

Кільдянкін Марина Дмитрівна,

здобувач Дніпропетровського державного університету
внутрішніх справ

ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВХОДЖЕННЯ В ГЛОБАЛЬНІ ЛАНЦЮГИ ДОДАНОЇ ВАРТОСТІ ВІТЧИЗНЯНИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ

На сьогоднішній день глобальні ланцюги доданої вартості стали ключовими елементами в світовій економіці, які наглядно демонструють тенденції глобалізації. Враховуючи те, що глобальні ланцюги мають великий вплив не тільки на окремі компанії, а й на країни в цілому, актуальним стає проаналізувати їх вплив на вітчизняну економіку та процеси її глобалізації.

Концепцію глобальних ланцюгів вартості (GVC, global value chain) ще в 1970-х роках почав розвивати Майкл Портер [1]. Пізніше в 2000-х роках вона трансформувалася в концепцію глобальних ланцюгів доданої вартості (GVCs, global value-added chains). Вклад в дослідження глобальних ланцюгів доданої вартості найбільше внесли Гаррі Джереффі та Рафаель Каплінські [2]. Вчені досліджують теоретичні та практичні інструменти для аналізу глобальних ланцюгів доданої вартості та управління ними. В порівнянні з галузевим аналізом підхід з точки зору ланцюгів доданої вартості дозволяє досліджувати аспекти взаємодії між компаніями, їх конкурентоспроможність в межах ланцюга, визначити обмеження для входу в ланцюг та розробити рекомендації в сфері управління економікою.

Метою дослідження є дослідження впливу глобальних ланцюгів доданої вартості на українську економіку.

Завдання дослідження – це аналіз перспективності входження в глобальні ланцюги доданої вартості вітчизняними підприємствами.

Ланцюг створення доданої вартості включає всі бізнес-процеси, які повинні бути виконані від моменту отримання замовлення від споживача до постачання кінцевого продукту. Ланцюг створення доданої вартості функціонує не тільки в межах однієї компанії, а й поєднує десятки й сотні різних компаній в одну формалізовану структуру. Такий ланцюг є глобальним.

По даним Конференції ООН по торгівлі та розвитку (UNCTAD) в 2016 році повідомлялось,

що 80% доданої вартості у світі створюється у виробничих та торгових ланцюгах, які контролюються корпораціями. Від об'єму замовлень, розміщених ТНК в тій чи іншій країні, залежить швидкість розвитку економіки, об'єми зовнішньої торгівлі та місце в світовому розподілі праці [4]. Тому для країн важливо брати участь в глобальних ланцюгах створення доданої вартості.

Слід зазначити відмінність між ланцюгами, створеними виробниками та посередниками (частіше ритейлерами) [3]. Глобальні ланцюги, що створені виробниками, зазвичай, представлені в наукоємних та капіталоеємних галузях, таких як, електронна, автомобільна, фармацевтична та інші. В цих ланцюгах виробник інвестує кошти в НДДКР (R&D), керує процесом дослідження та проектування і контролює ту частину виробництва, де створюється найбільша цінність або інноваційна складова. На противагу, глобальні ланцюги, які створені посередниками (власниками бренду) характеризуються створенням цінності в площині маркетингу, а виробництво віддається на аутсорсинг. Такі ланцюги притаманні для галузей легкої промисловості.

В цілому, концепція глобальних ланцюгів доданої вартості базується на:

1. Об'єднанні різних підприємств з різних країн в скоординовану мережу, де всі стадії, починаючи від маркетингу, виробництва, дистрибуції до сервісного обслуговування, побудовані в рамках ланцюга доданої вартості.

2. Діяльності глобальних корпорацій, як економічних суб'єктів, що створюють та координують активність в ланцюзі: виробничу мережу, дистрибуцію і центр досліджень та розробок.

3. Спеціалізації фірм та країн на процесах і функціях бізнесу, на виробництві певних товарів чи послуг.

Розвиток ланцюгів доданої вартості має безпосередній вплив на міжнародний розподіл праці та на торгівлю товарами і послугами. Кінцевий продукт може включати в себе декілька доданих вартостей, створених та добавлених в різних країнах, різними компаніями. При цьому послуги теж можуть бути надані різними компаніями в рамках ланцюга доданої вартості.

Зазначимо, що на першому етапі спеціалізація компаній чи країн на певних ланках виробничого процесу в рамках глобального ланцюга доданої вартості дає їм доступ до технологій і можливість розвивати власну галузь.

Для того щоб вітчизняні компанії могли включитися в ланцюги доданої вартості необхідно провести спрощення торгових процедур, включаючи митні, та покращення логістики. Узагальнюючи, виділимо наступні причини для входу в глобальні ланцюги доданої вартості для українського бізнесу:

- доступ до глобальних ринків та розширення збуту;
- модернізація технологій та якісні і кількісні зміни в людському капіталі за рахунок освоєння нових компетенцій;
- залучення прямих іноземних інвестицій.

Як показує практика країн, які стрімко увійшли в глобальні ланцюги доданої вартості, за підтримки держави (створення галузевих та регіональних кластерів, укладення договорів з зонами вільної торгівлі, підтримка наукоємних галузей тощо) локальні компанії мають можливість отримувати вигоди від інтеграції в глобальні ланцюги доданої вартості. Отже, без державної підтримки вітчизняні компанії і надалі будуть слабо інтегрованими в глобальні ланцюги доданої вартості.

Як модель, ланцюг доданої вартості описує послідовні операційні чи функціональні дії і процес руху продукту від постачальника до споживача через стадії, які додають цьому продукту вартість. Кожна ланка ланцюга може бути окремим підприємством. Тобто не завжди присутня вертикальна інтеграція в межах однієї корпорації. Виходячи з даної моделі, частини ланцюга не конкурують між собою, а тісно співпрацюють для досягнення загальної цілі. В результаті аналізу ланцюга доданої вартості можна виявити ключові процеси де варто підвищити ефективність.

Отже, додана вартість є різною на протязі всього ланцюга. Найбільша додана вартість, як правило, створюється в результаті діяльності в сфері послуг (R&D, дизайн, маркетинг, стандартизація, логістика, обслуговування). По даним UNCTAD близько 46% від експорту доданої вартості в світі приходить на третинний сектор (сфера послуг). Близько половини прямих іноземних інвестицій в світі, які вкладено в галузь послуг, пов'язана з виробничими ланцюгами ТНК [4]. Треба зазначити, що висока додана вартість може бути створена і при виробництві

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ ЗАСТОСУВАННЯ НОРМ ЦИВІЛЬНОГО,
ТРУДОВОГО ТА ГОСПОДАРСЬКОГО ПРАВА В СУЧАСНИХ УМОВАХ

ключових компонентів, які містять в собі інноваційну складову.

Навіть якщо вітчизняні підприємства будуть входити в глобальні ланцюги вартості на низькому рівні ланцюга (там де мала додана вартість, але є доступ до технологій), це краще, ніж уникати такого співробітництва. Адже це дає старт до технологій, інвестицій та стандартизації і можливість переходу на вищий рівень в глобальних ланцюгах.

Наразі Україна включена в глобальні ланцюги як постачальник сировини. Цю ситуацію необхідно змінювати. Зазначимо, що саме інформаційні технології включають в себе і людський капітал, і науку, і інновації — ті фактори, які на сьогодні є ключовими та основою для подальшого розвитку інших галузей. Тим більше, що падіння цін на сировину та збільшення конкуренції на інвестиції в світі зумовлює зменшення доходу від експорту.

Зауважимо, що світовий ринок прямих інвестицій дуже монополізований. Лише 20 країн світу отримують близько 80% усіх інвестицій [3]. Ось чому держава повинна реалізувати економічні та політичні заходи (розвиток інфраструктури, науки, освіти, інституціональні зміни, доступ капіталу на вітчизняні ринки та інші) для входження в глобальні ланцюги вартості саме зі сторони технологічних, наукоємних та інноваційних галузей. В Україні необхідно створити певні економічні та інфраструктурні умови. Держава повинна підтримувати інноваційні сектори економіки. Додана вартість буде створюватися на межі між ІТ та традиційними галузями економіки.

Отже, щоб стимулювати розвиток ІТ-галузі необхідно:

- розвивати інфраструктуру (ІТ, транспортну, логістичну);
- створювати середовище з низькими ризиками та накладними затратами для інвесторів;
- інвестувати в освіту та науку, створювати умови для поповнення кадрового потенціалу в ІТ-галузі;
- укладати угоди з країнами чи регіонами з метою полегшення процесу взаємної інтеграції компаній.

Висновки. Сучасні глобальні тенденції тісно пов'язані з глобальними ланцюгами доданої вартості. Їх зростання не тільки змінило характер світової економіки, а й здійснило вплив на деякі країни. Враховуючи те, що Україна має високий експортний потенціал не тільки за рахунок сировинних галузей, необхідно створити всі умови для розвитку інноваційного сектору економіки.

Вимога до інтеграції в глобальні ланцюги доданої вартості є необхідною умовою для подальшого розвитку країни. Також пріоритетом економічної модернізації країни повинно стати використання інформаційних технологій для розвитку інших галузей економіки.

Бібліографічні посилання:

1. Портер, М. Конкуренція / М. Портер; англ. М.: Вільямс, 2005. – 608 с.
2. Джереффи Г. Международное хозяйство и экономическое развитие [Электрон.ресурс] // Москва:Экономическая социология, 2004]. Том 5. №5. URL: https://ecsoc.hse.ru/data/2011/12/08/1208204956/ecsoc_t5_n5.pdf#page35
3. Гайдучький А. Не за крихти. Україні потрібна якісно нова стратегія залучення іноземного капіталу [Електр.ресурс] //“Дзеркало тижня. Україна”. [Київ: ZN,UA, 2016]. URL: <http://gazeta.dt.ua/finances/ne-za-krihti-ukrayini-potribna>
4. Индустрия инноваций и венчурного капитала в Израиле: итоги 2015 и прогнозы 2016 [Электр.ресурс] //Киев: InVenture Investment Group, 2015]. URL: <https://inventure.com.ua/analytics/investments/industriya-innovacij-2016>